

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 230/2023-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného URBAN GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., advokátskou kanceláriou, Havlíčkova 16, Bratislava, IČO 47 244 895, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Ondrej Urban, MBA, proti postupu Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Sa 1/2021 a proti postupu Sociálnej poisťovne, ústredia v správnom konaní č. 570 831 6097 0 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 7. februára 2023, doplnenou podaniami 22. februára 2023, 23. marca 2023 a 6. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj svojho práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Sa 1/2021 (ďalej aj „napadnuté konanie krajského súdu“) a postupom Sociálnej poisťovne, ústredia v správnom konaní č. 570 831 6097 0 (ďalej aj „napadnuté správne konanie“). Sťažovateľ zároveň navrhuje prikázať krajskému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov, uplatňuje si primerané finančné zadost'učinenie v celkovej výške 6 460 eur a náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva že napadnuté správne konanie sa začalo na základe žiadosti sťažovateľa o priznanie predčasného dôchodku z 24. novembra 2017. Sociálna poisťovňa, ústredie rozhodla o predmetnom návrhu sťažovateľa rozhodnutím č. 570 831 6097 0 z 11. júla 2018 a priznala mu predčasný dôchodok spätne od 25. novembra 2017 v sume 480 eur a od 1. januára

2018 v sume 488,20 eur. Proti tomuto rozhodnutiu podal sťažovateľ odvolanie, ale generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne ako druhostupňový orgán rozhodnutím č. 570 831 6097 0 z 24. septembra 2018 potvrdil prvostupňové rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredia. Sťažovateľ následne proti týmto rozhodnutiam Sociálnej poisťovne podal na krajskom súde správnu žalobu v sociálnych veciach o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia vo veci priznania predčasného starobného dôchodku. Krajský súd rozsudkom č. k. 9Sa/30/2018 zo 17. júna 2019 zrušil napadnuté rozhodnutie generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne, ako aj rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredia a vec vrátil Sociálnej poisťovni na ďalšie konanie, pričom sťažovateľovi priznal aj náhradu trov konania v celom rozsahu. Proti rozsudku krajského súdu podala Sociálna poisťovňa v zákonom stanovenej lehote kasačnú sťažnosť, ktorú Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) rozsudkom č. k. 9Sk/45/2019 z 27. júla 2020 zamietol a sťažovateľovi priznal právo na úplnú náhradu dôvodne vynaložených trov kasačného konania. Následne Sociálna poisťovňa vydala opätovné rozhodnutie č. 570 831 6097 0 zo 6. októbra 2020, ktorým ale sťažovateľovi priznala nižšie sumy dôchodkov ako v pôvodnom zrušenom rozhodnutí (465,10 eur, resp. 473,30 eur). Proti tomuto rozhodnutiu sa sťažovateľ znova odvolal, ale generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne rozhodnutím č. 570 831 6097 0 zo 14. decembra 2020 v plnom rozsahu potvrdil prvostupňové rozhodnutie Sociálnej poisťovne. Sťažovateľ preto 25. februára 2021 znova podal správnu žalobu, ktorá je na krajskom súde vedená pod sp. zn. 9 Sa 1/2021. Sťažovateľ 22. marca 2021 zaslal svoje vyjadrenie k vyjadreniu žalovanej z 1. marca 2021, ktoré následne 30. marca 2021 krajský súd zaslal žalovanej. Od tohto momentu do podania ústavnej sťažnosti 7. februára 2023 mal byť krajský súd nečinný.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je tvrdenie, že celková dĺžka napadnutého konania vrátane správneho konania trvá už viac ako 5 rokov a 2 mesiace. Sťažovateľ spočítaval dĺžku správneho konania a súdneho konania, pretože tieto podľa jeho názoru vecne, právne a skutkovo súvisia, a teda rozhodnutie krajského súdu môže mať vplyv na rozhodnutie Sociálnej poisťovne. Sťažovateľ túto svoju argumentáciu podoprel aj rozhodnutím Ústavného súdu Českej republiky č. k. IV. ÚS 2404/21 z 22. februára 2022 a rozhodnutím ústavného súdu č. k. II. ÚS 344/2022-23 z 12. júla 2022 (bod 7), ako aj odkazom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa ktorej majú byť jednotlivé súdne konania na rôznych stupňoch všeobecných súdov posudzované ako jeden celok. Sťažovateľ poukázal aj na ekonomický význam napadnutého konania, ktoré sa týka výšky jeho dôchodku, a preto považoval konečné vyriešenie tohto konania za obzvlášť významné a dôležité, pretože jeho správna žaloba sa týkala sociálneho zabezpečenia, o ktorom má správny súd konať prednostne a urýchlene.

4. Vo vzťahu k finančnému zadosťučineniu sťažovateľ uviedol, že subjektívne pociťuje právnu neistotu, ktorá znižuje jeho dôveru v súdny systém. Sťažovateľ ním označené celkové trvanie napadnutého konania (5 rokov a 2 mesiace) sám rozdelil na dĺžku správneho konania v trvaní 3 rokov a 1 mesiaca a súdneho konania v trvaní 2 rokov a 1 mesiaca a uplatnil si primerané finančné zadosťučinenie vo výške 6 460 eur. Sťažovateľ túto sumu podoprel pomerne zložitým výpočtom, keď uviedol, že za prvé dva roky trvania konania si uplatňuje finančné zadosťučinenie vo výške 350 eur až 465 eur za rok, pričom za nasledujúce časové obdobie po prvých dvoch rokoch

si uplatňuje sumu 700 až 930 eur za rok. Výslednú sumu navýšil o 50 % z dôvodu zachovania vzťahu primeranosti medzi utrpenou ujmov a poskytnutým odškodnením, o 20 % z dôvodu, že na priesťahoch nemal žiadne zavinenie, a ďalších 20 % z dôvodu, že priesťahy vznikli z dôvodu nečinnosti krajského súdu a Sociálnej poisťovne.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či napadnutým postupom krajského súdu a Sociálnej poisťovne došlo k porušeniu sťažovateľovho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov, resp. jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

6. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne čl. 38 ods. 2 listiny) osvojil judikatúru EŠLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv neexistuje zásadnejšia odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98). Vzhľadom na už uvedené mohol ústavný súd preskúmať namietané porušenie všetkých označených práv (t. j. podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru) spoločne.

7. Pri predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

8. Ústavný súd v prvom rade podotýka, že v minulosti už rozhodoval o ústavnej sťažnosti sťažovateľa týkajúcej sa priesťahov vo vzťahu k postupu Sociálnej poisťovne v konaní vedenom pod č. 570 831 6097 0. Predošlú ústavnú sťažnosť podal sťažovateľ po tom, čo najvyšší súd zamietol kasačnú sťažnosť Sociálnej poisťovne, a pred tým, ako Sociálna poisťovňa druhýkrát rozhodla o jeho návrhu na priznanie predčasného starobného dôchodku. Ústavný súd túto ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie uznesením č. k. II. ÚS 462/2020-23 z 8. októbra 2020. Ústavný súd vtedy uviedol, že sťažovateľ bol v čase podania ústavnej sťažnosti ústavnému súdu, ako aj v čase predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti ústavným súdom oprávnený domáhať sa ochrany základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov v konaní správneho orgánu na príslušnom správnom súde na základe žaloby proti nečinnosti orgánu verejnej správy.

9. V čase podania tejto ústavnej sťažnosti už Sociálna poisťovňa vydala rozhodnutia v dvoch inštanciách a vec je po podaní správnej žaloby znova na krajskom súde. V tejto procesnej situácii už nemá potenciálna žaloba sťažovateľa proti nečinnosti orgánu verejnej správy žiadny praktický význam, a preto musel ústavný súd ustáliť, či môže vo vzťahu k namietaným priesťahom posudzovať spoločne konanie pred správnym orgánom a pred všeobecným súdom v rámci správneho súdnictva, ako sa dožadoval sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti.

10. Sťažovateľ poukázal na rozhodnutie ústavného súdu č. k. II. ÚS 344/2022-23 z 12. júla 2022, no v tomto rozhodnutí (ktorým bola ústavná sťažnosť odmietnutá, pozn.) ústavný súd iba konštatoval, že aby mohol posúdiť celkovú dĺžku konania na viacerých stupňoch všeobecných

súdov či orgánov verejnej moci, mali by byť ústavnou sťažnosťou napadnuté všetky orgány štátnej správy alebo súdy, ktoré v namietanom konaní participovali. Ústavný súd teda nestanovil, že všetky takéto konania sa pri posudzovaní prietahov automaticky sčítavajú, ale iba uviedol, že pre posúdenie konkrétnej situácie musí sťažovateľ svojou ústavnou sťažnosťou napadnúť všetky relevantné orgány verejnej moci, aby mohol ústavný súd v každom konkrétnom prípade rozhodnúť, či dĺžku týchto konaní posúdi spoločne alebo nie. Pre doplnenie kontextu ústavný súd iba dodáva, že v tamomšom konaní išlo o namietané prietahy v prípravnej fáze trestného stíhania a v následnom súdnom konaní, pričom sťažovateľ svojou ústavnou sťažnosťou napadol iba postup policajta a prokurátora napriek tomu, že trestná vec už bola v konaní pred súdom.

11. Vo vzťahu k okolnostiam ústavnej sťažnosti sťažovateľa absentuje relevancia, aj čo sa týka sťažovateľom uvedeného rozhodnutia českého ústavného súdu. Toto sa totiž týkalo súdneho rozhodovania o nemajetkovej ujme spôsobenej nesprávnym úradným postupom, a nie posudzovania prietahov pred správnym orgánom a následne pred všeobecným súdom v rámci správneho súdnictva.

12. Sťažovateľ sa odvolával aj na judikatúru ESLP, hoci neuviedol žiaden konkrétny rozsudok, ktorý by podporoval jeho domnienku o sčítavaní dĺžky konania pred správnym orgánom a súdom, a ESLP sa všeobecne drží pravidla, že rozhodné konanie pre posúdenie prietahov začína podaním žaloby na príslušnom všeobecnom súde. Za určitých okolností môže toto rozhodné obdobie zahŕňať aj obdobie, ktoré predchádza samotnému podaniu žaloby na súde. Ide ale o výnimku, ktorá je akceptovaná napríklad v prípadoch, keď predpokladom samotného súdneho konania je splnenie predbežných podmienok (rozsudok ESLP Blake proti Spojenému kráľovstvu, bod 40) alebo podmienkou žaloby je predbežné správne konanie (rozsudky ESLP König proti Nemecku, X. proti Francúzsku a Kress proti Francúzsku). V uvedených výnimočných prípadoch ide o situácie, keď je žaloba na súde opravným prostriedkom proti rozhodnutiu správneho orgánu, resp. ide o bezprostredné pokračovanie konania pred správnym orgánom. Už uvedené ale nemožno aplikovať na situáciu sťažovateľa vo vzťahu k napadnutému správne konaniu. Sociálna poisťovňa v dvojstupňovom inštančnom postupe rozhodla o nároku sťažovateľa na predčasný starobný dôchodok a toto rozhodnutie je právoplatné, pretože podanie správnej žaloby vo všeobecnosti nemá odkladný účinok. Vzhľadom na predmet konania a zákonné predpoklady priznania odkladného účinku správnej žaloby sťažovateľ vo svojej správnej žalobe ani nežiadal priznanie odkladného účinku. Sťažovateľovi tak je vyplácaný predčasný starobný dôchodok na základe rozhodnutia Sociálnej poisťovne č. 570 831 6097 0 zo 6. októbra 2020. Rozhodovanie v rámci správneho súdnictva teda nie je možné považovať za bezprostredné pokračovanie konania pred správnym orgánom, ktoré by podľa judikatúry ESLP odôvodňovalo spojené posudzovanie dĺžky správneho a súdneho konania, čo sa týka práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Ústavný súd ešte dopĺňa, že na uvedenú situáciu z rovnakých dôvodov nemožno aplikovať judikatúru ESLP týkajúcu sa spoločného posudzovania dĺžky prvostupňového súdneho konania a odvolacieho konania.

13. Ochrana základnému právu na konanie bez zbytočných prietahov sa v konaní pred ústavným súdom poskytuje len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany k porušeniu označených práv označenými orgánmi verejnej moci (v tomto prípade Sociálnou poisťovňou) ešte mohlo dochádzať alebo porušenie v tom čase ešte mohlo trvať (IV. ÚS 632/2018, II. ÚS 176/2019). Ak v čase, keď ústavná sťažnosť bola ústavnému súdu doručená, už nedochádzalo k porušovaniu označeného

základného práva, ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietne ako zjavne neopodstatnenú, pretože konanie o takej ústavnej sťažnosti pred ústavným súdom už nie je spôsobilé naplniť účel ochrany, ktorý ústavný súd poskytuje vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (napr. IV. ÚS 223/2010, III. ÚS 462/2017, IV. ÚS 149/2018, II. ÚS 464/2018). Jednou zo základných pojmových náležitostí ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je totiž aj požiadavka, aby ústavná sťažnosť smerovala proti aktuálnemu a trvajúcemu zásahu orgánov verejnej moci do základných práv sťažovateľa. Uvedený názor vychádza z princípu, podľa ktorého ústavná sťažnosť zohráva aj významnú preventívnu funkciu, a to ako účinný prostriedok slúžiaci na to, aby sa predišlo zásahu do základných práv, a v prípade, že už k zásahu došlo, aby sa v porušovaní základných práv ďalej nepokračovalo (napr. III. ÚS 355/2012, I. ÚS 390/2019, II. ÚS 291/2020). Prednesené právne názory ústavného súdu sú akceptované aj judikatúrou ESLP (rozsudky Obluk proti Slovenskej republike, body 62 a 63 a Mazurek proti Slovenskej republike).

14. Potvrdením prvostupňového rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia rozhodnutím generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne č. 570 831 6097 0 zo 14. decembra 2020 už Sociálna poisťovňa nemohla žiadnym ústavne relevantným spôsobom ovplyvniť priebeh konania, a teda ani porušovať označené práva sťažovateľa. Z uvedeného dôvodu bolo treba vec posudzovať so zreteľom na čl. 2 ods. 2 ústavy ako vec, v ktorej ústavná úloha Sociálnej poisťovne ako orgánu verejnej moci pri odstraňovaní právnej neistoty sťažovateľa skončila, a preto ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa vo vzťahu k napadnutému postupu Sociálnej poisťovne odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

15. Ústavný súd vo svojej judikatúre súvisiacej s namietaným porušením základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov opakovane konštatuje, že nie každý zistený prietah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie tohto základného práva (I. ÚS 46/01, I. ÚS 66/02, I. ÚS 61/03, III. ÚS 372/09). Ústavný súd poukazuje na právny názor vyslovený v jeho doterajšej judikatúre, podľa ktorého ojedinelá nečinnosť súdu, hoci aj v trvaní niekoľkých mesiacov, sama osebe ešte nemusí zakladať porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (napr. I. ÚS 42/01, III. ÚS 59/05). Na kratšie obdobia nečinnosti ústavný súd spravidla prihliada vtedy, keď sa vyskytli opakovane a zároveň významným spôsobom ovplyvnili dĺžku súdneho konania (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 39/00, I. ÚS 57/01). V prípade, keď ústavný súd pri predbežnom prerokovaní zistí, že namietaný postup všeobecného súdu sa nevyznačuje takými významnými prietahmi, ktoré by bolo možné kvalifikovať ako zbytočné prietahy v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavnú sťažnosť spravidla odmieta ako zjavne neopodstatnenú (napr. IV. ÚS 221/05, III. ÚS 126/2010, I. ÚS 96/2011).

16. Celková dĺžka napadnutého súdneho konania pred krajským súdom presiahla dva roky. V tomto ohľade nemožno doterajšiu dĺžku napadnutého súdneho konania (vo vzťahu k priebehu, na ktorý poukázal aj sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti, pozn.) zatiaľ považovať za takú, ktorá by bola zjavne neprimeraná. Ústavný súd pripomína, že správny súd v konaniach o správnej žalobe nevykonáva dokazovanie a ani obdobné úkony, a preto nie je možné posudzovať nedostatok viditeľnej aktivity správneho súdu optikou, ktorou ústavný súd hodnotí postup všeobecných súdov pri posudzovaní potenciálnych prietahov v civilnom alebo trestnom konaní.

17. Po preskúmaní ústavnej sťažnosti vo vzťahu k postupu krajského súdu v napadnutom konaní ústavný súd vzhľadom na doterajšiu dĺžku tohto konania uzavrel, že v danom prípade nemohlo ísť o prietahy v ústavne relevantnej intenzite, na základe ktorej by po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie bolo možné vysloviť porušenie sťažovateľom označeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, resp. práva na prejednanie veci v primeranej lehote. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa pri predbežnom prerokovaní aj vo vzťahu ku krajskému súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

18. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti stratilo opodstatnenie zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa, keďže rozhodovanie o nich je viazané na vyslovenie porušenia práva alebo slobody (čl. 127 ods. 2 prvá veta ústavy).

19. Pre úplnosť ústavný súd dodáva, že ak by ďalší priebeh napadnutého konania krajského súdu signalizoval vznik prietahov (napríklad po ďalšom roku nečinnosti krajského súdu, pozn.), toto rozhodnutie nezakladá prekážku veci rozhodnutej podľa § 55 písm. a) zákona o ústavnom súde, a preto nebráni sťažovateľovi, aby po splnení všetkých zákonných podmienok predložil ústavnému súdu novú ústavnú sťažnosť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu